

Identifikation

Diskussionen om demokratiet er i Danmark knyttet til to navne: Teologen Hal Koch (1904-1963), som i 1945 – under retsopgøret efter besættelsen – udgav *Hvad er demokrati?*, og juristen Alf Ross (1899-1979), der under besættelsen og som reaktion på nazismen skrev *Hvorfor demokrati?*, udgivet i 1946. I de to bøger kommer to forskellige opfattelser af demokratiet til orde.

Demokratiet har altid været knyttet til diskussion. Ytringsfriheden er central, fordi alle parter skal kunne fremlægge deres interesser og argumenter offentligt. Den demokratiske diskussion er et fortroligt ritual, hvad enten den foregår i Folketinget eller forsamlingshuset. Men hvad er dens formål? Er det at overbevise de øvrige deltagere i samtalen, så alle kan ende med at være enige? Eller er det at få alle aspekter af et problem frem i lyset, hvorefter parterne kan fastholde deres uenighed og lade et valg afgøre, hvilket synspunkt som vejer tungest og kan samle flertal?

En god samtale er åben for, at parter kan overbevise hinanden og forandre mening. En demokratisk samtale skal ikke blot fremføre en interesse, men også argumentere for den og sætte den i forhold til det fælles bedste. Og en demokratisk proces skal bøje interesser mod hinanden, enten i enighed om sagen eller om et fair kompromis. Men når alt kommer til alt, er det hverken det gode argument eller appeller til Sandheden, med stort S, som afgør udfaldet. Det gør det matematiske flertal, som i det danske Folketing kræver 90 mandater. Den levende samtale støder mod den rituelle samtale, som kun føres for et syns skyld eller for at overbevise usynlige vælgere.

For Hal Koch er demokrati først og fremmest en *livsform*, hvor samtalen står i centrum. Det

afgørende er, at parterne er åbne for at lytte, forstå, tage ved lære og sætte i sammenhæng. Demokrati er ikke et system eller en teori, men en livsform og et sindelag, som langsomt har udviklet sig. Det er forfald, hvis et flertal blot lader, som om man diskuterer, før det trumfer sin beslutning igennem. Derfor bruger Hal Koch ord som “frugtbart møde” og “oprigtig debat”.

For Alf Ross er demokrati primært en *styreform*, hvor friheden står i centrum. Hvad friheden fører til, er ubestemt. Demokratiet bestemmer ikke, hvad mennesker skal mene, og handler ikke om at finde Sandheden. Det er en formel procedure, hvor alle interesser kan komme til orde og få politisk magt i forhold til et flertalsprincip. Et flertal har dog kun ret til at træffe beslutninger i en begrænset periode, så demokratiet er også en formel procedure til at afskedige magthavere på en civiliseret måde. Afgørende for demokratiet er derfor frihedsrettigheder og retssikkerhed.

Selvom Hal Koch og Alf Ross betoner hver deres side af demokratiet, er de ikke grundlæggende uenige. Også for Hal Koch kræver demokratiet et formelt apparat, og også for Alf Ross hviler demokratiet på sociale forudsætninger såsom en informeret befolkning og frihed fra nød.

Alf Ross (1899-1979).

Hal Koch: “I det store og hele findes der kun to veje til at finde denne løsning [på konflikten mellem forskellige interesser]:

Man kan slås sig til rette, hvilket vil sige, at det bliver den stærkeres vilje, som råder; således går det til i junglen; ofte er det imidlertid vanskeligt at se forskel på menneskers og jungledyrs optræden. Man kan tale sig til rette, hvilket vil sige, at man gennem en samtale mellem de stridende parter søger at få sagen alsidigt belyst, og at de samtalende parter virkelig bestræber sig for – det må ikke glemmes – gennem samtalen at nå til en rigtigere og rimeligere forståelse af konflikten problem.

Dette er demokrati. Det er samtalen (dialogen) og dens gensidige forståelse og respekt, som er demokratiets væsen. Hvor dette glipper, vil man uvægerligt falde tilbage til magtkampen. Således forstået er demokratiet noget langt mere omfattende end en bestemt samfundsmæssig styreform”.

FRA HVAD ER DEMOKRATI?, 1945.

Hal Koch (1904-1963).

Begrundelse

Demokrati er folkets styre. Men hvad er et “folk”? I 1800-tallet blev et folk betragtet som et levende kulturelt fællesskab, baseret på fælles geografi, sprog, historie og kultur: Folket var et skæbnefællesskab. I 1900-tallet blev denne idé svækket, så folket blev en befolkning med forskellige livsformer og kulturer: Det fælles var et formelt statsborgerskab. Sammenstødet mellem Hal Koch og Alf Ross handler om en substantiel over for en formel idé om, hvad et folk er: Er kulturen eller forfatningen afgørende?

Alf Ross: “Sammenfattende kan det repræsentative demokratis ideologi måske udtrykkes således: Mennesket er ikke overvejende et fornuftsvæsen. Den store mængde er overvejende træg og konservativ, behersket af fordomme og traditioner, mistroisk mod alt nyt. Folket behøver ledere. Anken om den enkeltes selvstyre og ansvar bør forbindes med tanken om ledelse i tillid. Sideordnet med trangen til selvstændighed ligger hos mennesket trangen til tillidsfuld tiltro, til ledelse af dem, der er klogere og mere indsigtfulde end en selv. Medens det direkte demokrati alene bygger på selvstændighedstrangen og diktaturet alene på behovet for ledelse, forenes de to tendenser på harmonisk måde i det repræsentative demokrati: Ledelsen står under folkets kontrol og er betinget af, at den fortsat formår at beholde folkets tillid på grundlag af fri kritik og meningstilkendegivelse”.

FRA HVORFOR DEMOKRATI?, 1946.